Verslag van het jaar 1914.

De eerste dagen van Januari waren zeer mooi. Was het eerst iets buiig met sneeuw, den 10^den begon het iets te vriezen bij zeer kalmen weer. Het vroor niet veel (4-5° Cels.) doch de wateren waren grootendeels toegevroren, en de scheepvaart gestremd. Schaatsenrijden was het echter alleen op grachten en plassen. Daarbij niet sterk en dus minder betrouwbaar. Tot den 25sten Jan. bleef dit weer aanhouden. Alsdan kregen we sterken Z.W. wind met matige vorst. Veel winterkoren en klavers hadden reeds geleden. Daarop volgde echter sterken dooi en viel er den 30sten veel regen, gepaard gaande met tamelijk veel wind. Het ijs verdween dan ook spoedig en waren met 1 Febr. alle kanalen weer bevaarbaar. We hielden hierop mooie, zomerachtige dagen, zoodat het winterkoren, de gras- en klaverlanden begonnen op te groenen. De grond werd reeds mooi. Hier en daar zag men reeds de voorbodes van den hernieuwden arbeid. Tot den 13^den Februari bleven we dit prachtige weer houden. De bodem was zoo droog en mild dat zaaien uitstekend zou gaan, en hoewel een enkele reeds bezig was met mosterd, erwten, boonen of zomergerst **zaaien**, was het den meesten toch nog te vroeg. Bietegden, karwijeggen, groen geworden land omploegen, erg ging heel goed. Den 14^den en vooral den 15 Febr. waren regenachtig met veel wind. Later weer opklarende. Ook nu weer zag men hier en daar een perceel zaaien. In 't laatst dezer maand was het weer nattig en moest men zich weer tot huisarbeid bepalen, totdat we den 2 Maart een perceel **haver** konden zaaien. Den 3^den Maart was het echter weer regen en werd het weder thans veel slechter. Vanaf 7 Maart viel veel regen en onstuimbuien. Den 12^den veel sneeuw met in de volgende dagen vrij erge nachtvorsten. De grond werd erg nat. Den 16^den verbazend veel regen met stormachtigen wind uit 't zuidwesten. Het weer bleef nattig tot den 21sten. Hierop volgden eenige flink drogende dagen, zoodat we den 24sten een perceel erwten konden zaaien onder tamelijk gunstige omstandigheden. Dienzelfden dag werd het 's morgens reeds iets vorstig, tegen den middag erg nattig. De eerstvolgende dagen bleven slecht tot het den 28sten wat beter werd en we den 30sten Maart weer konden zaaien. Het was thans prachtig drogend weer. Deze week konden we achtereenvolgens doorwerken, zoodat we erwten, haver en lijnzaad vrij gunstig hadden ingebracht. Den 5^den April begon hel opnieuw te regen, met veel wind. Het was de volgende dagen broeierig met nu en dan onweer en veel regen, zoodat het land thans erg nat was geworden. De heele week konden we niets beginnen. Den 11^den April weerde het op en kon na

Agrarische & Taalkundige Toelichting

- **Bietegden en Karwijeggen:** Dit verwijst naar het vroeg in het voorjaar klaarmaken van de grond met de eg (het lostrekken en egaliseren van de omgeploegde klei) speciaal voor de komende teelt van suikerbieten (bietegden) en karwij (karwijeggen).
- **Lijnzaad:** De term die wordt gebruikt voor het zaad van de vlasplant. Allersma zaaide dit gewas eind maart in voor de productie van vlasvezels of olie.
- **Huisarbeid:** Wanneer het landwerk door extreme regen of sneeuw volledig stagneerde, trokken de boer en zijn arbeiders zich terug in de schuren voor binnenwerk. Dit bestond vaak uit het herstellen van werktuigen, repareren van zakken en tuigage, of het pellen van zaden.

paasgchen [paaschen], weer met zaaien begonnen worden. Het was thans sterk drogend met nachtvorsten, en betrekkelijk matigen wind.

De eerstgezaaide perceelen staan of komen in rijen. De grond is door de hevige regens erg korstig geworden, hetgeen, voor het gezaaide vlas en, onregelmatige opkomst en stand veroorzaakte. De weiderijen en roode klavers staan er thans zeer weelderig voor. Den 17^den April brachten we het jongvee en eenige jonge paarden reeds naar buiten. Behalve op den 25sten een weinig regen, hadden we in April steeds prachtig groeizaam en overigens wel wat al te drogend weer. Alles groeide vlug doch het ontkiemen van de laatste zaaiing ging slecht. Den 30sten April was alle vee reeds buiten, en hebben we den 1sten Mei de stallen geschuurd. Den 4^den Mei kregen we onstuimig, koud weer met regen- en hagelbuien. Regenachtig kwam overigens het nog opkomende vlas, bieten, klaverzader, kanarie erg zeer ten gunste, hetgeen door de droogte en korstigheid zeer onregelmatig plaats had. Tot den 12 Mei bleef het nattig weer aanhouden, waarop droogte en warmte volgde. Den 13^den Mei hier en daar erg onweer met op sommige plaatsen, veel, bij ons een kalme regen. Het werd hierop veel kouder en, zelfs schraal. De gewassen houden zich goed. Veel onkruid is er niet en was er slapte in de werkzaamheden, hetgeen werkeloosheid ten gevolge had. Later met de bieten zijn er echter handen te kort.

Dat droge weer hield aan tot den 7^den Juni, met nu en dan een buitje uit het Noorden. Den 7, 8 en 9 Juni viel er bij N. en oostelijken wind geweldig veel regen. Het regende deze dagen voluit 2 etmalen onafgebroken, terwijl het den 9^den uitbuitte. Hierop volgde weer sterke droogte.

Het maaien was thans begonnen en kon de eerste dagen flink gehooid worden. Den 21sten [en] 22sten Juni onweerde het zwaar en viel er geweldig veel regen. De eerste dagen bleef het slecht weer met vele stortbuien, zoodat in een paar dagen de grond een moeras geleek, terwijl veel koren tegen den grond sloeg. Van hooien was geen sprake. Den 26sten Juni was het weer goed, zonnig weer met noorden wind. Thans begon het te drogen en werd het in de tweede helft van week Juli zeer warm, hetgeen tot den 16^den stand hield, op welken dag geweldig orkaanachtige onweersbuien losbraken met veel regen. De gerst hadden we alles met de machine gezicht en de karwij binnen. De tarwe en haver lag als gerold tegen den grond. Het onweer was zoo angstwekkend als zelden het geval is en duurde den ganzen namiddag, vele ongelukken en branden in 't noorden van Groningen veroorzakende. Den volgenden dag klaarde het

Agrarische & Taalkundige Toelichting

- **Stallen geschuurd:** Een traditionele voorjaarsschoonmaak. Zodra al het vee aan het einde van de lente definitief de wei in ging, werd de mest uit de winterstallen gehaald en werden de muren en voerbakken grondig geschrobd en vaak witgekalkt.
- **Klaverzader:** Hiermee doelt de auteur op de specifieke percelen klaver die niet direct voor voer werden gemaaid, maar die werden aangehouden om later het zaad (*klaverzaad*) van te kunnen oogsten.
- **Bieten [handen te kort]:** Dit verwijst naar het handmatig "dunnen" en wieden van de jonge suikerbieten en voederbieten. Omdat dit heel nauwkeurig en snel achter elkaar moest gebeuren om de planten de ruimte te geven, ontstond er op het platteland steevast een acuut tekort aan dagarbeiders.

gelukkig weer op. Den 17-18 en 20sten Juni is het **vlas** geplukt. Den 20sten brak opnieuw een geweldig
onweer los met veel regen. Dagen achtereen bleef het zeer slecht weer en was de bodem gelijk een moeras. Den 22sten zijn we begonnen te **erwten** zichten. Tot der 29sten Juli bleef dit weer aanhouden, gedurende welke dagen er geweldig veel water viel. Thans begon het op te klaren en hadden we mooi drogend weer.

Den **17^den Juli** brak de oorlog tusschen **Oostenrijk en Servië** uit. De politieke, europeesche toestand komt in groot gevaar. Een paar dagen later, op den **1sten Aug.** wordt in ons land **het geheele leger onder de wapenen** geroepen, terwijl dien zelfden dag een groote **massa paarden** door het leger worden **opgevorderd**. Gelukkig konden wij onze arbeiders houden, die niet tot de landweer behoorden, terwijl ons ook geen paarden werden afgenomen omdat ze geen kootbloed namen en anderen te oud of ongeschikt waren. Ook in de andere Europeesche landen wordt direkt gemobiliseerd. De bevolking is zeer onder den indruk. Alle zaken staan in een oogenblik stil. De algemeene toestand is zeer zorgwekkend. Den **2^den Aug.** verklaart Duitschland aan **Rusland** den oorlog, terwijl Duitschland den **3^den Aug.** België binnenvalt en tevens de oorlog met **Frankrijk** is begonnen, hetgeen ten gevolge heeft, dat den **4^den Aug.** Engeland aan Duitschland den oorlog verklaart. Met ziet hoe plotseling heel Europa thans in vlammen staat.

De eerste dagen van Aug. brachten veel regen en waren zeer zwoel. Den 9^den begon het op te weeren en bleef het een tijdlang prachtig weer en droog, zoodat het oogsten flink kon opschieten. Alhoewel zeer gespannen, blijft Holland nog onaangeroerd. Den 12^den Aug. worden ook de **lichtingen** 1914 en 1915 opgeroepen, terwijl den 14de de aankondiging der oproeping van **de landstorm** plaats heeft. Het geheele legers staat aan de grenzen, terwijl de hollandsche waterlinie (stelling Amsterdam) geheel in gereedheid wordt gebracht.

Den 21sten Aug. hebben we een gedeeltelijke (¾ gedeelte onzichtbaar) zonsverduistering. Het luchtruim geeft een schemerachtig aanzien. Het weer blijft nog altijd prachtig.

Den 23sten Aug. verklaart **Japan** aan Duitschland den oorlog.

Door het aanhoudend mooie weer is het binnenhalen van den oogst vlug van stapel geloopen zoodat **einde Aug.**, uitgezonderd een laat gewas, **alles binnen** is. Het bewerken van de stoppels gaat zijn geregelden gang, zoodat de boerderij tot dusver voor ons nog niet onder den vreeselijken toestand te lijden heeft. De weiderijen staan er goed voor, alhoewel de groenlanden gebrek aan water krijgen.

Historische & Agrarische Context bij deze pagina

Dit is ongetwijfeld een van de meest indrukwekkende pagina's uit het Allersma-archief. De auteur legt hier van dag tot dag de historische **uitbraak van de Eerste Wereldoorlog** (juli/augustus 1914) vast en beschrijft de directe impact op het Groningse platteland:

- **Vordering van paarden:** De Nederlandse overheid startte direct met de algehele mobilisatie. Voor de artillerie en logistiek van het leger werden massaal boerenpaarden gevorderd. Allersma ontsnapte hieraan omdat zijn paarden te oud waren of geen *"kootbloed"* (waarschijnlijk bedoelt hij koudbloed/zware trekpaarden) hadden.

- **De diplomatische dominosteen:** Allersma noteert met grote precisie de opeenvolgende oorlogsverklaringen tussen de grootmachten in de eerste week van augustus 1914.
- **Stelling van Amsterdam & Waterlinie:** De auteur benoemt heel accuraat de militaire voorbereidingen om de neutraliteit van Nederland te verdedigen, waaronder het in gereedheid brengen van de waterlinies door inundatie (het onder water zetten van polders).
- **Zonsverduistering van 21 augustus 1914:** Dit is een schitterende astronomische referentie. Op die exacte dag vond er inderdaad een totale zonsverduistering plaats die in Nederland als een grote gedeeltelijke verduistering (pl.m. 70-80%) zichtbaar was en voor een onheilspellend, schemerachtig licht zorgde midden in deze spannende mobilisatieweek.

Deze droogte hield aan tot den 11^den September. Van den 9^den tot den 11^den was het drukkend warm (pl.m. 80°). Des avonds van den 11^den kregen we onweer met veel regen, evenals den volgenden
dag. Alhoewel hier en daar nog een perceeltje klaver, boonen of late kanarie en zomertarwe buiten staat, is de oogst overal van 't veld verdwenen. Gedurende eenige dagen bleef het onweeren en regen, den 18^den Sept. zware storm. Het zeewater staat een paar schreden beneden den kruin der dijk. De boomen die nog in volle blad staan, hebben veel te lijden. Den 22sten Sept. klaart het weer op. De volgende dagen zijn prachtig. Veel land is verbazend nat geworden, zoodat de werkzaamheden stilstaan. De laatste dagen van Sept. zijn drogend, doch buiig met veel wind. Den 26sten zijn we begonnen te zaaien. De bodem is, ofschoon iets nattig toch wel geschikt. Het bietenrooien is in vollen gang en schiet vlug op. Begin Oct. is droog, behalve 5 Oct. vrij veel regen. Den 7^den is het zaaien gedaan. Weiderij is er nog altijd ruim, daarook de nieuwe klavers goed groeien.

De toestand van den oorlog is zeer ernstig. Den 10^den Oct. is de laatste belgische vesting, Antwerpen, gevallen en is België in Duitsch bezit. Ons land wordt overstroomd met vluchtelingen uit België, zoowel burgers als ook vele belgische en engelsche militairen. Het broodkoren gaat sterk verminderen. Alles wordt door de regeering in beslag genomen, tegen vastgestelde prijzen. Aanvoer van buiten gaat zeer bezwaarlijk, uit Amerika nog eenigzins, Rusland is geheel niet. De toestand in ons land is hierdoor zeer bedenkelijk. Wel is Duitschland tot nu toe de winnende partij doch hoe dit verder zal loopen, zal de toekomst uitmaken, als men bedenkt dat de beide reuzenlegers reeds 5 weken tegen elkaar over staan, aan de Aisne in Frankrijk, zonder dat één der partijen vooruit kan komen.

Tot dusver is onze neutraliteit gehandhaafd, doch in hoeverre dit houdbaar zal blijven is niet te zeggen.

Het weer houdt zich geheel Oct. door prachtig, zoodat het bietenrooien en ploegen vlug opschoot. Het vee loopt nog steeds in de weide, er is nog steeds gras en het weer is mild. Het gezaaide koren komt overal op en staat goed.

Zoo nu en dan passeeren langs onze kust duitsche vliegers en luchtschepen, van welke laatsten we den 19^den Oct. een betrekkelijk dicht van nabij konden gadeslaan, hetgeen een indrukwekkend gezicht opleverde. In Groningen zijn pl.m. 1500 engelsche militairen geïnterneerd, welke daar worden bewaakt.

De 29sten Oct. was het nattig en koud en hebben we al het vee gestald. De volgende dagen herstelde zich dit weer was het weer zeer zwoel en mistig. Eerst den 11 Nov.

Historische Context bij deze pagina

- **Val van Antwerpen & Vluchtelingenstroom:** Allersma legt hier een dramatisch moment vast. Na de val van de vesting Antwerpen op 10 oktober 1914 vluchtten ruim een miljoen Belgische burgers en tienduizenden militairen over de grens naar het neutrale Nederland.
- **Engelse geïnterneerden in Groningen:** De auteur verwijst heel specifiek naar de *"pl.m. 1500 engelsche militairen"* die in de stad Groningen werden geïnterneerd. Dit was de Britse *First Royal Naval Brigade* (beter bekend als Timbertown), die na de val van Antwerpen naar Nederland was uitgeweken. Volgens de wetten van de neutraliteit moesten zij tot het einde van de oorlog in een speciaal barakkenkamp (nabij de huidige Helperzoom) worden vastgehouden.
- **Duitse Zeppelins boven de Waddenkust:** De *"duitsche vliegers en luchtschepen"* die Allersma op 19 oktober vanaf zijn boerderij in de Noordpolder zag overvliegen, waren Zeppelins van de Duitse marine die verkenningsvluchten uitvoerden boven de Noordzee en de Waddeneilanden.
- **Begin van de Loopgravenoorlog:** De opmerking dat de legers al vijf weken onbeweeglijk tegenover elkaar staan *"aan de Aisne in Frankrijk"* beschrijft exact het begin van de patstelling aan het Westfront, die kort na de Eerste Slag bij de Marne overging in de bittere loopgravenoorlog.

kwam daarin verandering. Den 11, 12 en 13^den Nov. geweldig veel regen. Den 11^den zelfs zwaar onweer. Het bietenrooien gaat slecht. Door de hooge koopprijs van f 13.00 zijn er vele bieten uitgezaaid.

Den 5^den Nov. heeft Turkije aan de geallieerden den oorlog verklaard en staat dus het midden-europeesche gedeelte Duitschland, Oostenrijk-Hongarije en Turkije tegenover Frankrijk, Engeland, Rusland, Servië en België met Japan. Den 11^den worden alle gemeenten in de Prov. Groningen aan zee grenzende, in staat van beleg verklaard.

Het weer wordt beter. Den 19^den Nov. begint het te vriezen en viel er den 20sten sneeuw. Dit weer hield slechts tot den 23sten aan, waarop we weer vochtige dagen hadden, met soms vrijwat regen. De laatste dagen van Nov. bleven druilerig, terwijl de eerste week van Dec. veel wind gaf. Tot den 27sten bleef het altijd even mild met nu en dan meer of minder neerslag, soms ter afwisseling mooie dagen met enkele nachtvorsten. Den 28sten viel er 's avonds geweldig veel regen bij nattigen stillen wind. Plotseling tegen middernacht helderde de lucht op en stak plotseling de wind op, welke tegen den morgen pl.m. 4 uur ontaardde in een vreeselijken storm uit het zuidwesten met hagelbuien en verwoest, nu en dan, met de kracht van een orkaan. De verwoesting was vrij groot. De daken der huizen en boerderijen werden hier en daar geweldig geteisterd en vele boomen ontworteld. Zelfs waren van enkele schuren de daken totaal afgerukt. Den volgenden dag zakte de wind weer langzamerhand en hadden we den laatsten dag van het jaar weer goed weer met zwakke nachtvorst.

Nog altijd duurt de wereldoorlog voort. Vele weken, zelfs een paar maanden, staan de reusachtige legers als het ware machteloos tegenover elkaar. De Franschen, Engelschen, Russen, Serviërs, Montenegrijnen, eenerzijds en de Duitschers, Oostenrijkers en Turken, anderzijds. België is in den eersten tijd, ofschoon

hardnekkig verdedigd, totaal door de duitschers onder de voet geraakt en als 't ware plat geschoten. Thans op Franschen bodem en een klein gedeelte België om en bij Nieuwpoort en aan de Yzer staan ze pal en kunnen met opoffering van ontzaglijke offers geen van beiden vooruit. Hetzelfde is het geval in Russisch Polen, waar de Oostenrijkers en duitschers tegenover de Russen staan. Ook op zee blijft het bij overrompeling van enkele schepen en beschieting van kustplaatsen. Wat dus de einduitslag of de gevolgen nog kunnen worden is niet te zeggen.

Plantenziekten kwamen dit jaar heel weinig voor. Enkele gevallen van klaver-kanker, vlasbrand en erwtenziekte vertoonden zich.

Werkvolk was er dit jaar steeds voldoende. In 't voorjaar kwamen zelfs hier en

Historische Context bij deze pagina

Henderikus Allersma toont zich ook op deze pagina een nauwgezet kroniekschrijver van de escalatie van de Eerste Wereldoorlog aan het einde van 1914:

- **Turkije en de Centralen:** De auteur noteert de formele oorlogsverklaring en toetreding van het Ottomaanse Rijk (Turkije) tot de Centrale Mogendheden begin november 1914.
- **Staat van beleg in Groningen:** Vanwege de strategische ligging aan de Waddenzee en de Eemsmonding, de dreiging van spionage, smokkel en mogelijke gewapende schendingen van de neutraliteit, verklaarde de Nederlandse regering de Groningse kustgemeenten op 11 november 1914 officieel in *"staat van beleg"*. Dit gaf het leger verregaande bevoegdheden in de regio.
- **De Slag om de IJzer:** Allersma beschrijft uiterst accuraat de patstelling aan het Westfront eind 1914. Na de bloedige *Slag om de IJzer* (omgeving Nieuwpoort) in oktober/november slaagden de Belgische en Franse troepen erin het Duitse leger definitief tot staan te brengen door de polders achter de rivier de IJzer opzettelijk onder water te zetten. Vanaf dat moment lag het front daar muurvast.

daar **werkeloosheid** voor. De mobilisatie had weinig invloed. Niettegenstaande den oogsttijd, was er voldoende personeel aanwezig, al waren, het altijd juist geen eerste krachten. In 't geheel waren, de daghuren, niet hooger. Alleen het zichten werd steeds duurder betaald. Vooral wanneer de weersomstandigheden daartoe aanleiding gaven. **De vaste arbeiders verdienen, veel geld.** De loonen echter zijn, in **minder gunstige** omstandigheden. Alhoewel het weer minder gunstig was hebben we toch nog **17 H.A.** met de **machine gezicht**, hetgeen als groot voor-deel heeft dat de schoven gebonden zijn en dan direkt gehaald kunnen worden. Alle vastgestelde daghuren waren, even hoog als 't vorige jaar. 't Vlastrekken was verhoogd tot **70 ct.** per 100 schoven, à 40 cm. gebonden. 't Zichten werd betaald van f 14,- / f 18,- gerst en f 15 tot f 25.- tarwe en haver. In de andere werkzaamheden, geen ver-andering. In 't geheel werden, **1598 H.A.** gedorschen, en **110775 K.G.** fabrieksstroo en 16800 kg voederstroo geperst, terwijl 45% ongedorschen, noodig was voor kanarie, maanzaad en roode klaver. Buitengewone werkzaamheden hadden, er niet plaats.

Omtrent de prijzen der produkten, en vee het volgende. In 't voorjaar bleven, de korenprijzen stand houden, voor haver f 3.50; gerst f 4.50; tarwe pl.m. f 6.- . Alleen voor beste zaaihaver en zomertarwe werden, hoogere prijzen bedongen. Stroo was gedaald tot ongeveer f 10 à f 12.- . Teffri kostte pl.m. f 30.- . Het vee werd zeer goed betaald. Melkkoeien van f 250.- tot f 500.-; vette f 0.40 tot 0.45 ct. Weidevee was zeer hoog, vette koeien f 100,- en hooger. Schapen kostten 50 ct. en wol pl.m. f 0.90 tot f 1.00 per K.G. Deze prijzen hielden zich tot de nieuwe oogst. Nieuwe gerst werd in Juli verkocht tot f 4.70 en karwij f 12.- tot f 14.00. Met het uitbreken, van, den oorlog kwam er echter **een groote verandering in de, handel als in de prijzen.** Eerst volgde een **stagnatie en geldcrisis.** Toen hield alle invoer van gerst en rogge uit Rusland op evenals aanvoer van tarwe en mais uit Amerika. Terwijl uitvoer van stroo en hooi werd verboden. Reeds spoedig begonnen de korenprijzen geweldig te steigen en was gerst op f 6.00; haver op f 4.00, tarwe op f 8.- ; Rogge op f 8.- ; koolzaad in Juli op f 9.- thans op f 12.- enz. Met **koortsachtige haast** werd door de landbouwers gedorschen. Eenerzijds met 't oog op de prijzen, anderzijds uit vrees voor oorlog. Steeds meer gingen de prijzen omhoog, totdat de regeering tusschenbeide kwam, en **het broodkoren vastlegde**, waarop de rogge werd genaast voor f 11.00 per K.G. en tarwe op f 14.00 per h.l. bloem. Tarwe werd toen weer voor de, een deel vrij gesteld en kon nu ruim f 10.- kosten. Gerst was thans in Oct. ... op f 12.00, haver op f 7.- tot f 8.50. Tegen 1 Jan. begonnen

Historische & Economische Toelichting

- **Economische schok van augustus 1914:** Allersma legt de acute economische paniek direct na het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog vast. De importlijnen vanuit Rusland en Amerika vielen abrupt stil, en er ontstond een *"stagnatie en geldcrisis"*.
- **"Koortsachtige haast":** Uit angst dat de oorlog over de Nederlandse grens zou slaan en om te profiteren van de snel stijgende graanprijzen, sloeg de auteur aan het dorsen met een ongekende spoed.
- **Genaast:** Een oude overheidsterm voor onteigening of vordering. Om te voorkomen dat broodkoren (zoals tarwe en rogge) onbetaalbaar of weggesmokkeld zou worden, nam de Nederlandse regering het graan tegen vaste minimumprijzen in beslag voor de nationale voedselvoorziening.

de prijzen steeds op te loopen en hadden half Januarius reeds een hoogte bereikt van gerst f 8.- tot f 9.70; haver f 6.- tot f 6.70; tarwe van f 11.- tot f 12.25; maanzaad tot f 26.50; kanarie f 14.50; lijnzaad tot f 24.00. Stroo en hooi bleven stationair. De veeprijzen bleven 't heele jaar door op nagenoeg dezelfde hoogte. Wel zijn deze prijzen vrij hoog, doch de korenprijzen zijn te hoog. Varkensmesten is niet rendabel, alhoewel ze tot 35 ct. per ¼ kg levend gewicht kostten. Daarbij komt dat er bijna geen gerst meer te krijgen is en, maar in beperkte mate, aangezien de **invoer vanuit Amerika** zeer **gevaarlijk** is. De schapen zijn buitengewoon duur, mede tengevolge van de zeer beperkte wol en huideninvoer. Vette schapen van f 50.- en zelfs hooger zijn geen zeldzaamheden. Ook de paarden zijn zeer duur. Waren deze voor den oorlog reeds hoog in prijs, na dien werd dit nog hooger. Met de monstering voor het leger op 1 Aug. waren een groot aantal paarden aan het werk onttrokken en was de vraag naar, vooral zware werkpaarden, groot. In Nov. en December werd de uitvoer van **1½ jarige ruins** toegestaan. Als kooper trad natuurlijk **Duitschland** op. Voor buitengewoon hooge

prijzen werden een enorme massa dezer dieren over de grens gebracht. De prijzen varieerden van f 300.- tot f 500.- . Enkele exemplaren tot f 600.- . Vooral belgische enters waren zeer gewenscht. Gewone werkpaarden van f 500.- tot f 800.- , hierin bestaat echter zoo goed als geen handel. Minder hoog in prijs zijn de oude hoender- en eenden. In den herfst kostten jonge hanen slechts 30 tot 40 ct. Later tegen Januarius werd het wat beter. Eieren en boter waren wel duur, vooral in den winter van 1914-15. Eieren waren bijna niet te krijgen en brachten een tijdlang 11 ct. per stuk op, terwijl melk aan de fabrieken werd betaald van 7 tot 9 ct. In 't begin van den oorlog was boter onverkoopbaar en werd voor zelfs f 0.80 per k.g. verkocht. Later in Nov. en Dec. waren de prijzen zeer hoog, f 1.60 en meer per k.g. hetgeen de regeering aanleiding gaf den prijs te bepalen op maximum f 1.55 per k.g. .

Veeziekten kwamen, uitgezonderd de gewone varkensziekten als vlek- en pestziekte, weinig voor. In den laaten herfst hoorde men hier en daar weer van de beruchte maandagziekte onder de paarden. In de andere provincies brak weer het mond- en klauwzeer uit onder het vee. Groningen bleef tot dusver nog vrij.

Vertimmeringen hadden er, behoudens gewoon onderhoud der gebouwen, niet plaats. De paardenstalzolder in de bijschuur is vernieuwd.

De prijzen der landerijen waren zoowel voor als tijdens den oorlog weinig ver- anderd en brachten wat best land betreft op gewonen standen, ligging ongeveer f 2500.- .

Historische & Agrarische Context bij deze pagina

- **Invoer vanuit Amerika gevaarlijk:** Door de scherpe geallieerde maritieme blokkade (met name door de Britse marine) en de dreiging van zeemijnen op de Noordzee werd de scheepvaart vanuit Amerika naar het neutrale Nederland levensgevaarlijk en streng gecontroleerd. Dit leidde tot acute tekorten aan goedkoop veevoer (zoals mais en gerst).
- **Paardenuitvoer naar Duitsland:** Nu het leger in Duitsland door de felle strijd aan het Westfront een chronisch tekort aan paarden had, opende de Nederlandse overheid tijdelijk de grens voor de export van jonge ruins (gecastreerde hengsten). Groningse boeren profiteerden direct van de *"buitengewoon hooge prijzen"* die de Duitsers boden.
- **Maandagziekte:** Een destijds veelvoorkomende stofwisselingsziekte (spierbevangenheid) bij werkpaarden. De aandoening trad typisch op nadat de paarden na een weekend van rust (op zondag) en zware krachtvoeding op maandag plotseling weer zware arbeid moesten verrichten.
- **Prijs van eieren:** Het feit dat eieren in de winter van 1914-1915 maar liefst 11 cent *per stuk* opbrachten, illustreert de gigantische inflatie en voedselschaarste in de eerste oorlogswinter.

eigen opgaven met twee te verminderen.

Verkocht werden o.a. de boerderij van **J. Dallinga te Loppersum** op 13 Juni aan_ **Joh. Slas**, groot 36 H.A. 81 A. 50 ca., huur **f 266** en f 14,- 49 ct. eigen voor **f 63950.-** en 22 Juni de boerderij **„Poolland" te Uithuizerpolder** groot 50 H.A. 65 A. 50 ca., huur f 500.- plus nog 1 H.A. 21 A. 50 ca. Eemsdijk (eigen), 9 H.A. 14 A. goed gemeste kwelder en 1 H.A. 41 A. 82 ca. mandeeligen weg, alles tzamen, plus eigendom, verkocht aan **Herm. Willemsen te Warffum** voor **f 117755.-** . Van dezelfde boerderij werden 16 H.A. 79 A. 17 ca., huur f 130.-

en de helft van 1 H.A. 5 A. mandeeligen weg verkocht aan **A. Dojes te Uithuizen** eigen voor f 44000.- . Verder werden verkocht op voorjaarskoop 19 Nov. de boerderij van **L. U. Dijkhuis te Westpolder** groot 51 H.A. 65 A. 74 ca. onbeklemd, aan de heeren Mans_ holt en Loots voor **f 137600.-** . Op dit land rust nog eene groote polderschuld; Op 17 Dec. de boerderij van **J. Rielema, Garsthuizen**, groot 33 H.A. 18 A. 70 ca., huur **f 238.-** verkocht aan **J. Kuizenga te Garsthuizen** voor **f 56000.-** ; op 28 Dec. de boerderij van **J. Siertsema te Fosterburen** bij Middelstum, groot 23.34.50 H.A., huur **f 225.-** verkocht aan **U. Woltheis te Zuidwolde** voor **f 42115.-** , de eigendom bracht f 7210.- op. Onderhands werd nog verkocht de boerderij van **Wed. J. D. Bloms** te Zandeweer aan **W. Elema** aldaar.

Verhuringen hadden er weinig plaats. De huurprijzen zijn echter zeer hoog en gaan tot f 150.- per bunder [H.A.].

Noordpolder Febr. 1915

H. Allersma

Historische & Agrarische Context bij deze pagina

- **Poolland te Uithuizermeeden:** Allersma noteert hier de verkoop van de bekende en zeer grote polderboerderij *Poolland* in de Uithuizerpolder. De gedetailleerde vermelding van de bijbehorende *"goed gemeste kwelder"* en de *"Eemsdijk"* weerspiegelt hoe waardevol de buitendijkse gronden aan de Eemsmonding destijds waren voor de weidegang van vee.
- **De Westpolder en de familie Mansholt:** De verkoop van de boerderij van Dijkhuis in de Westpolder (bij Ulrum) aan onder andere de heer Mansholt linkt rechtstreeks aan een van de meest invloedrijke Groningse landbouwfamilies. Uit deze familie en deze streek kwam later onder meer Sicco Mansholt voort, de grondlegger van het Europese landbouwbeleid.
- **Mandeeligen weg:** Een juridische en kadastrale term die aanduidt dat de toegangsweg of kavelweg gemeenschappelijk eigendom (mandeligheid) was met een aangrenzende buurman.
- **Datering (Februari 1915):** Dit verslag over het memorabele jaar 1914 werd door Henderikus Allersma keurig in februari 1915 definitief uitgeschreven en ondertekend, nadat alle herfst- en wintertransacties van het eerste oorlogsjaar waren afgewikkeld.